

Ne vessünk!

A pszichológusok megállapítása szerint minden mosoly továbbá 3 perccel hosszabbítja meg életünket. Ennek figyelembevételével sokkal gyakrabban kellene nevetnünk, mint eddig tettük, hiszen minden ember szeretne sokáig élni. A nevetés „képesség”-vel azonban nem mindenki rendelkezik. Van, aki bölcs és igen művelt emberek, akik egyszerűen nem tudnak nevetni. Pedig érdemes!

Nyolcmilliárd fényévre lát

A Szovjetunióban készül a világ legnagyobb tükróteleszkópja. Az új távcső hosszúsága 850 tonna súlyú, magassága 10 emelet, tükrének átmérője 6 méter. A tudósok remélik, hogy a világ e legnagyobb „szemével” olyan halvány tejútrendszereket is lefényképezhetnek, amelyeknek távolsága 7-8 milliárd

fényév. A műszerrel — elméletileg — egy gyertya fényét 25 000 kilométer távolságból is lehet látni.

A távcsövet a Kaukázusban állítják fel, Szeleucsk közelében. A műszert a leningrádi optikai és mechanikai kombinát építette a Lenin-díjas B. Joanniszijani vezetésével álló fizikusokból, optikusokból, üvegtechnikusokból és mechanikusokból álló kollektíva részvételével.

A hatalmas üvegkorong hűtése több mint két évig tartott. A hűlés mértéke naponta kb. 0,5 Celsius-fok volt. Ezután következett a 60 tonnás üvegömb csiszolása. Végleges súlya 42 megapond.

A teleszkóp — magától értetődően — teljesen új csillagvizsgáló épületet és e körül valóságos csillagászati város létrehozását követeli meg.

A tükör és a mechanikai alkatrészeket egy különleges hajó szállította a Néva rakpartjáról a Keleti-tenger-Volga-Don-csatornán át a Don melletti Rosztovba. Ilyen hajókkal egyébként űrhajó- és rakétaalkatrészeket szoktak szállítani.

Rosztovban már készen várakozott egy hat nyergesvontatból álló karaván. Amelynek mindegyike 40-40 tonnás járműveket vont. Az út utolsó szakaszát a Pasztuhov-hegy 2100 méter magas csúcsáig ily módon tették meg a távcső egyes alkatrészei.

A csillagásztorony 53 méter magas és 44 méter átmérőjű. A 850 tonna súlyú kolosszust 60 elektromotor mozgatja. Ezeket egy elektronikus számítógép vezérli.

A csupa szem ház vakfoltjai

A város háza mögött álló kilencemeletes új lakóépület — melyet a szegedi népi nyelv rövid úton csupa szem háznak keresztelt el, azonkívül, hogy 63 családnak adott a belváros kelles közepén otthont, tulajdonképpen egy városépítési vitát is eldöntött Szegeden: megjelenése azoknak adott igazat, akik szembehelyezkedtek az az árvíz utáni újjáépítés óta uralkodó nézettel, hogy a belvárosban tartani kell a parkányszint-magasságot, három-négy emeletesnél magasabb házat építeni nem szabad, mert tönkreteszi a városképet. Kiderült, hogy ennek éppen az ellenkezője igaz: érdekesebb, szebbé teszi azt, kiemeli a környezetben levő régi épületek szépségét — néhol esetleg csúnyaságát is.

Kívülről tehát nyert a csupa szem ház, tetszik. De vajon belülről, lakva milyen?

Úgy tűnik, még a csupa szemnek is vannak vakfoltjai.

Először: a tervezőké

Amikor ezt a házat tervezték, még más nézetek uralkodtak a beruházásban. Nem az építész-tervező tehet róla (Bachsz János), hogy a kellemes kis lakások ilyen apróra sikerültek, hiszen 6 a ház alapterületét mind az udvar felé, mind a Bajcsy-Zsilinszky utca felé szívesen megnövelte volna, ennek lehetősége adott volt. Nem lehetett. Azért sem róható meg senki, hogy csak egy liftet terveztek hozzá, holott az építési szabályzat ennyi lakáshoz (egy lépcsőháza kapcsolják vele a művészház tíz lakását is) most már két lift felszerelését engedélyezi.

A város háza mögött álló kilencemeletes új lakóépület — melyet a szegedi népi nyelv rövid úton csupa szem háznak keresztelt el, azonkívül, hogy 63 családnak adott a belváros kelles közepén otthont, tulajdonképpen egy városépítési vitát is eldöntött Szegeden: megjelenése azoknak adott igazat, akik szembehelyezkedtek az az árvíz utáni újjáépítés óta uralkodó nézettel, hogy a belvárosban tartani kell a parkányszint-magasságot, három-négy emeletesnél magasabb házat építeni nem szabad, mert tönkreteszi a városképet. Kiderült, hogy ennek éppen az ellenkezője igaz: érdekesebb, szebbé teszi azt, kiemeli a környezetben levő régi épületek szépségét — néhol esetleg csúnyaságát is.

Nem gondoltak arra sem, hogy egy ekkora ház működéséhez szükség van raktárhelyiségre. Ennek kialakítására is lenne mód utólag, hiszen a kazánháznak annyi helyisége van, mintha önmagáért volna. Még egy súlyos hiba, amit alig akarózik leírni, mert félek, hogy ezzel elősegítem a bajt. Az utcára nézve, egy lemeszelt üvegfallal mögött helyezték el a fűtés és vízellátás központi szabályozó szobáját. Ha azt egyszer betörök, s megbabrálok a csapokat, felrobbanhatnak a kazánok. Utólagos orvoslása ennek a visszaszágnak az lehetne, ha belülről erős vasrácsot tennének az üvegfalra.

Másodsor: a kivitelezőké

A kivitelezés színvonala nem jobb és nem is rosszabb a szokásosnál. Sose gyengébben ennél gyengébb munkát a Csongrád megyei Építőipari Vállalat. Mégis két megjegyzés: a lépcsőház és a folyosók aszfaltburkolata egyenetlenebb és rücskösebb, mint lent a járdánál. A fürdőszobai víztartályok az egész házban zörögnek: a falak vékonyak, a beton jó hangvezető, a következmény szinte folyamatos, kibíratlan hangverseny.

A ház számozását ismét elhibázták az illetékesek. A lakók személyi igazolványába a kiutalás alapján a Lenin körút 40. szám került, holott a ház a Károlyi utcában van, ki is tették rá a 4. számot jelző táblát. Ráadásul Lenin körút 40. már van: a művészház melletti régi épület viseli régóta.

Harmadsor: a lakóké

November közepén kezdődött meg a beköltözés és azután fokról fokra kiderült, hogy a lakók sem angyalok. A bútorkkal végig az egész lépcsőházban leverték a vakolatot, a plafonról és a falról is. A következő felvonás: a színteket és a közős helyiségeket jelző feliratok fémbetűt kitépték (tanulási: célszerűbb felfesteni őket a falra meg az

ajtókra), az elegáns előcsarnokból a lámpaburák egy részének nyoma veszett.

Néhányan — úgy látszik — nem tudják, vagy nem is akarják tudni, hogy egy bérházban szabályai vannak az együttélésnek, nem érzik saját érdeküknek a közös érdekek tiszteltében tartását. Ok azok, akik a személedobó tartályait a folyosóra teszik ki, de a ledobóba mégis tartály nélkül öntik be a szemetet, s nem törődnek vele, hogy nekik is eldugul. Ok azok, akik a járókelők fejére porolnak, s lelkismeretfurdalás nélkül végigszemélik a lépcsőházat is. Kevesen vannak a 63 lakóhoz képest, mégis az ő „kezüik nyoma” jellemzi a házat.

Negyedsor: a liftjavítóké

A legnagyobb probléma azonban, ami mellett a többi mind eltörpül: a lift. Már kezdetben rebesgették, hogy gyári hibás, s ez valószínűleg igaz is. Folyamatosan tulajdonképpen még sohasem működött, most pedig már hónapok óta egyfolytában áll. Úgy tűnik: senki sem törődik vele. Hogy ez mennyire felháborító közömbösség, arra elég, ha megemlítem: a felső emeleten csaknem kivétel nélkül idős emberek élnek, köztük néhány súlyos beteg, járáshibás. A közvélemény szerint a hazai gyártmányú liftek megbízhatatlanok, rosszak. De hogy a gyártó és üzembentartó is ennyire megbízhatatlan, ennyire antihumánus gondolkodású legyen, arra talán még nem is volt szegedi példa.

A motor leégett — ezt fr. ki hetekkel ezelőtt a ház gondnoka a liftajtóra. A cédula azóta eltűnt, hiszen a motor le van égvé. A 63 lakó is, akik hiába panaszkodnak miatta. Úgy látszik tehát, hogy ezzel a lifttel mindenki leégett... Lehetséges, hogy meg kell várni a májusban alakuló szegedi liftszereelő bizottságot?

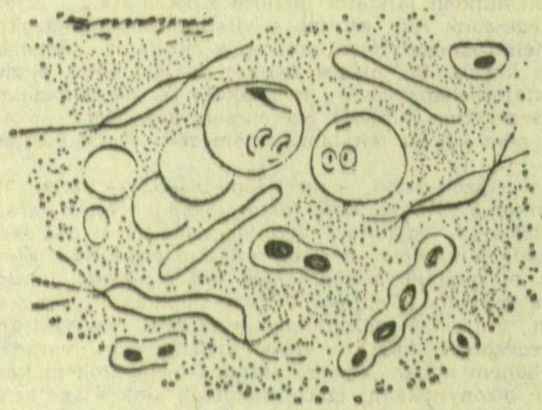
Végezetül: az újságcikké

Ezek hát a csupa szem ház vakfoltjai. Nem tagadom, azért ismerem olyan jól őket, mert magam is ott lakom, sőt mint a lakóbizottság tagja, egy kissé felelősnek is érzem magam miattuk. Sok szepet és jót is elmondhatam volna a házról, de azal kinek használnok? Így viszont levonhatnak az elmondottakból némi tanulságot a szegedi lakóházak beruházói, tervezői, üzembentartói, s másutt majd elkerüllek ezeket a buktatókat.

S talán a csupa szem házban is kijavítják, amit lehet.

Fehér Kálmán

Két influenzavírus

— Hogy vagy?
— Rosszul érzem magam, valószínűleg megfertőzött az új gyógyszer.

Játék nevekkel

Ha Kovács Pál bemutatkozik Szabó Irmának, ez ugyebár nem feltűnő. De ha például Piroksa Faricak mutatkozik be fülünk hallatára Farkas Piroksának, erre már fel kell figyelni. Különösen a bibliát idéző névkombinációk is: Péter Pál őt is van a telefonkönyvben, de előfordult már az Ádám Éva is; ide sorolható a Gáspár M. Boldizsár és „meteorológiai jellegű” a Sándor J. Benedek. Közélemezési képzettségűt kelt Szabolcsi Ella és Nyíri Rózsa, akik köbűki fokon nyilván rokoni az egykor élt Gül Babának, Mézgat lapzártáig nem találtunk, de van Obudán Hufnágel Pista és Zuglóban Márish „szomszéd”, Budafokon él Nemoda Buda, nagyjaink nevét őrző és ugyancsak Budafokon él egy Petőfi Sándor (a hírsz városban is van egy névrokona nagy költőnknek), ugyancsak Kecskeméten él egy Szép Ernő, Pécsen Deák Ferenc és Liszt Ferenc, Szegeden Csontos Gyula, Győrött Gárdonyi Géza. Szombathelyen — bocsánat érte — Rózsa Sándorról tudunk, Toldi Miklós manapság a XIII. kerületben lakik, s viselik polgártársaink a Róbert Károly és Nagy Lajos, a Könyves Kálmán, a Hunyadi Mátyás nevet is.

Kálmán Béla professzor névtudományi munkájában idéz néhány nevet, amelyek összeolvassa furcsa értelmet nyerne: „... Jánoska Pál, Werl Elek, Pap Alajos, Wégh Béla ilyenek, hogy az illendőség határain belül maradjunk”. — írja a Nevek világában Kálmán professzor. Ilyen, összeolvassa más értelmet adó név, a kereskedelmi jellegű Fél Áron is. Karinth Ferenc Név-játék című frásában olyan családnevekkel játszik, amelyek népevekből származnak. Az Opera nagy nevei közül felsorolja Székely Mihályt, Svéd Sándort, Orosz Júliát és Adélt, Kun Zsuzsát, Palócz Lászlót.

Visszatérve a bemutatkozásra, képzeljük el, hogy valaki kezét nyújtja és így szól: „Ördögh vagyok”, mire a társa: „Örvendek, Angyal”. S a sor szinte végtelen: Zsuzsa vagyok, mondja bemutatkozáskor egy békéscsabai férfi. Kati vagyok, felel egy pécsi lakos, aki ugyancsak nem múlt divatból hord nadrágot. (Pécsen Kató családi nevű férfiak is élnek). Megint mások így mondják nevüket: Bogaras vagyok, Fafula vagyok, Ablaka vagyok, Sógorka vagyok.

Szurofka vagyok, Sajó vagyok, Gavallér vagyok, Görös vagyok, Hangos vagyok, Kukuk vagyok, Hízó vagyok, Jámbor vagyok, Szerencse vagyok, Éles vagyok, Sánta vagyok, Fenekes vagyok, Tolva vagyok, Mákos vagyok, Zabos vagyok, Torkos vagyok, Lelkes vagyok, Kann vagyok (így hívták az egykori neves futballbíró), Szűz vagyok. És így tovább majdnem a végtelenségig!

Előre kell bocsátanom, hogy találkozásunkban nem volt semmiféle romantika, semmi sorsszerűség, vagy véletlen. A Magyarok Világszövetségének jubileumi fogadásán ültem Grósz László mellett. Akkor már tudtam róla, hogy az Amerikai Egyesült Államok polgára, immár negyven esztendeje. Hivatalos címe: reverend Grósz. Azért ment külföldre 1930-ban, hogy baptista lelkész hivatásra készüljön. Mire végzett, Európa már a fasizmust rettegte. Ott maradt.

Az interjúra készségesen vállalkozott.

— Nem akarom megsérteni, kedves reverend Grósz, de először azt kérdezném, hogy ön ott, az Océán túlsó partján milyen színvonalon él. Amerikai mértékkel mérve milyen színvonalon?

— Ha én megmaradtam volna eredeti hivatásom mellett, akkor ma tőrhető középosztálybeli életkörülményeknek örvendezhetnék. Később azonban feltámadt a deklódésem, emberi meggyőződésem hatására döntésem kellett: a templomi szószék-ről akarom-e hirdetni az igét, vagy munkásközvetítő katedráról. Mivel a kettőt párhuzamosan nem lehetett, én az utóbbi mellett döntöttem. Az amerikai magyar munkásmozgalom és újságírás azonban legfeljebb egy-két embernek képes megélethetést nyújtani, én eleinte az amerikai életszínvonalnak még az alsó rétegét sem érttem el. Kénytelen voltam állást vállalni. Egy kereskedelmi világcég alkalmazottja vagyok, ez a megélhetési

bázisom. Emellett azonban — itthoni szóhasználatom élve — társadalmi munkában az amerikai magyar munkásmozgalom lapjaiba írok, hirtetemet meggyőződésemért Észak-Kanadától Kaliforniaig.

Kedves Grósz honfitárs, milyen érzés Amerikában magyarnak lenni?

— A válasz kettős. Az az ember, aki Magyarország alatt nem csupán a rónákat és dombokat, nemcsak a tájat érti, hanem a népet, az soha nem tud meggyőzközni Amerikában. Én 40 éve élek odakint, de még mindig idegennek érzem magam. Pedig vannak amerikai barátaim, akik magukkal egyenrangúnak ismernek el. Ha a televízióban idéznek egy magyar nevet, ha egy zenei műsorban magyar dallamot ismernek fel, olyan izgatott leszek, hogy családom egyszerűen nem érti, mi történt velem. Én ugyanis születtek amerikai nőt vettem feleségül. Nem valamiféle mindenáron való magyarkodás ez. Én ezzel bizonyára így lennék akkor is, ha a magyar nép a Góbi-sivatagban élne. Mi ugyanis nem a földrajzi hazához, hanem a magyar néphez ragaszkodunk halálunkig.

— Most pedig megfordítanám érdeklődésem irányát. Azt kérdezem, milyen érzés itthon, a látogatás során — amerikaiak lenni?

— Én praktikus és őszinte ember vagyok. Elmondom a saját szubjektív véleményemet. Most vagyok itthon harmadszor látogatásban. Amikor először jöttem, 1960-ban, és befele indultunk a Ferihegyi repülőtérre, gyönyörködtem az új lakónegyed házaiban, játszótereiben. De amint Budapest szívébe értünk, nagy szomorúság fo-

gott el. Láttam ugyanis a régebbi, ám ma vakolatlan, vagy vakolatthibás épületeket. Megmagyarázták persze, hogy ez miért van. Őt év múlva jöttem újra. Akkor már a régi házak között is láttam olyanokat, amelyeket rendbe hoztak, de ettől még szomorúbbak lettek a továbbra is elhanyagolt épületek. Arra gondoltam, milyen érzés lehet egy ilyen házba hazatérni? Most a nagyon szép Budapest Szállóban lakom. Ablakom a szomszédos utcára nyílik. Van ott egy ház, építészetileg igen szép lenne. Mégis rosszul esik rá nézni, olyan elhanyagolt. Én nem tagadom az önkéntes győzelem eredményeit. De ezt a jelenséget nem tudom megérteni!

— Ön megelőzött engem, mister Grósz. Azt akartam ugyanis kérni, mondjon valamit olyat is Magyarországról, amit nem az udvariasság diktál. Ez megtörtént. Befelezésül tehát csupán azt kérem, mondja el, mi a véleménye azokról az emberekről, akikkel nálunk találkozott?

— Ezt viszont nemcsak itthon, hanem „odaát” is így mondom. A kivándorolt magyar nagyon jól emlékszik arra, mit hagyott itthon. Az összehasonlítás bázisa pedig semmiképpen nem lehet az, hogy mi van Amerikában és mi van Magyarországon, csupán az, hogy mi volt itthon és mi van itthon. Azelőtt Magyarországon a lakosság 10 százaléka dúskált a jólétben, 90 százaléka nélkülözött, sőt nyomorgott. Ma a 90 százalék életheletőségi kedvezőek és lehet, hogy van 10 százalék, aki boldogtalan, áldozatnak tartja magát. Ez a változás mindenképpen tiszteletre méltó!

F. B.

Baptista szószéktől — az amerikai munkáskatedráig

CSÜTÖRTÖK, 1970. ÁPRILIS 16.

Játékból — halál

A tavaszi felhőkkel együtt a tavaszi sárkányok is felröppennek. Nádvas papírtetűk városzzélen, faluszélen, mindenütt ott röpköd a házak fölött, s szeszélyes cázájukat újabb és újabb viaszonásokkal köszöntik eregetők, az iskolagyerekek.

Ez a visongás azonban nem egyszer legvégső hangja a röptetőnek. Utóljára nevetett például Muesli Sándor, csongrádi gyerek, aki még az elmúlt évben sárkányozott, s majdnem ilyen tragikus sorsra jutott Jenei László szegedi kisfiúnak is, aki most, április 6-án, a II. számú téglagyármál eregette a nádvas papírtetűt.

Hogy mi okozta a váratlan halált, illetve a sebesülést? Mindketten fémszálat használtak zsinag helyett,

mindketten villanyvezetékek közelében játszottak, s így — egy váratlan szellőkés után — áramot vezetett testükbe a drót.

A sárkányeregetés ősi játékat természetesen még ilyen példákra hivatkozva sem lehet betiltani. Azt azonban nemcsak kérni, de követelni is lehet, hogy elővigyázatossággal legyen minden röptető. Drótot semmiképpen se használjon, s messze kerülje el a villamosvezetékeket! Ez utóbbi tilalom egyébként a villanydrótok védelmét is szolgálja, hiszen gyakran okoz szakadást, az, ha a fennakadt sárkány zsinagét rángatják.

Veszélyes játék a sárkányozás — nagyon kell vigyázni vele!

A. B.